

หัวเขน
KHON MASKS

หัวเขน KHON MASKS

SACICT

ศูนย์ส่งเสริมศิลปาชีพระหว่างประเทศ (องค์การมหาชน)

The SUPPORT Arts and Crafts International Centre of Thailand (Public Organization)

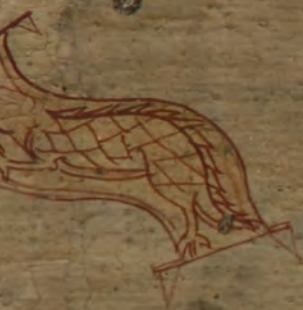
SACICT
ศูนย์ส่งเสริมศิลปาชีพระหว่างประเทศ (องค์การมหาชน)
The SUPPORT Arts and Crafts International Centre of Thailand (Public Organization)

SACICT

ศูนย์ส่งเสริมศิลปาชีพระหว่างประเทศ (องค์การมหาชน)

The SUPPORT Arts and Crafts International Centre of Thailand (Public Organization)

❖ คำนำ ❖

“หัวโชน” เป็นศาสตร์และศิลป์อันทรงคุณค่าของไทยอีกแขนงหนึ่ง ที่สำเรื่องดงามพร้อมได้ด้วยงานศิลปะ และภูมิปัญญาไทยที่สืบทอดกันมา เป็นระยะเวลาอันยาวนานหลายสาขา อาทิ ช่างหุ่น ช่างปั้น ช่างแกะสลัก ช่างกลึง ช่างรัก และช่างเขียน

ในปัจจุบัน “หัวโชน” มิได้เป็นเพียงส่วนประกอบสำคัญในการแสดง “โชน” นาฏศิลป์ชั้นสูงของไทยเท่านั้น หากแต่ “หัวโชน” ได้กลายเป็นสัญลักษณ์ทางศิลปวัฒนธรรมอย่างหนึ่งของไทยและเป็นที่รู้จักแพร่หลายไปสู่นานาชาติ

ศูนย์ส่งเสริมศิลปาชีพระหว่างประเทศ (องค์การมหาชน) ได้ตระหนักถึงคุณค่าและความสำคัญของหัวโชน จึงได้จัดพิมพ์เอกสารเผยแพร่องค์ความรู้ “หัวโชน” ขึ้น เพื่อเผยแพร่องค์ความรู้เกี่ยวกับศิลปะ และเอกลักษณ์ “หัวโชน” ตามลักษณะของตัวละครตามพงศาวดารรามเกียรติ์ ซึ่งจะประโยชน์ต่อเยาวชนและผู้สนใจทั่วไป ทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติ

ศูนย์ส่งเสริมศิลปาชีพระหว่างประเทศ (องค์การมหาชน)

❖ Preface ❖

Khon mask is a national wisdom and precious culture of Thailand. Its process has been descended from generation to generation with wide range of artisan such as modeler, potter, carver, turner, lacquer craftsman, and painter.

Now a day, the *Khon* mask is not only a part of *Khon* play, a royal play, but also a symbol of national culture, which has been widely well known internationally.

The SUPPORT Arts and Crafts international Centre of Thailand (Public Organization) has been aware of the importance and value of the *Khon* mask. Therefore, we has published **The Khon Masks** in order to propagate the art, and the uniqueness of the *Khon* mask, which has been traditionally and strictly followed the characters of **the Ramayana**. We hope, this would be benefit for youth, and general public nationally and internationally.

The SUPPORT Arts and Crafts international Centre of Thailand (Public Organization)

สารบัญ

โขน	๑
❖—————❖	
การแสดงโขน	๙
❖—————❖	
หัวโขนเทพเจ้า	๒๐
❖—————❖	
หัวโขนฝ่ายพระ	๗๐
❖—————❖	
หัวโขนฝ่ายลิง	๗๘
❖—————❖	
หัวโขนฝ่ายยักษ์	๑๐๒
❖—————❖	
ขั้นตอนการทำหัวโขน	๑๕๘

Content

Khon	5
◆————◆	
Five Types of Khon	9
◆————◆	
Celestial Masks	20
◆————◆	
Human Masks	70
◆————◆	
Monkey Masks	78
◆————◆	
Demon Masks	102
◆————◆	
Khon Mask Making Procedure	158

โขน

โขน เป็นมรดกวัฒนธรรมด้านนาฏศิลป์ชั้นสูงและเป็นมหรสพประจำชาติที่มีเอกลักษณ์โดดเด่น ประกอบด้วยขนบจารีตเป็นแบบแผนสืบทอดมานับร้อยปี ในสมัยโบราณถือว่าโขนเป็นส่วนหนึ่งของเครื่องราชูปโภคที่พระมหากษัตริย์ทรงอุปถัมภ์บำรุง อาจกล่าวได้ว่าโขนเป็นมหรสพที่บูรณาการงานประณีตศิลป์และหัตถศิลป์ชั้นสูงหลายสาขามาประมวลไว้ด้วยกัน การสร้างหัวโขนต้องมีการปั้นหุ่นซึ่งเป็นงาน**ประติมากรรม** มีการระบายสีตัดเส้นซึ่งเป็นงาน**จิตรกรรม** ทั้งมีการตีลาย ลงรักปิดทอง ตกแต่งเครื่องศิราภรณ์ เครื่องประดับ ตลอดจนเสื้อผ้าอาภรณ์ที่สวมใส่มีการประดิษฐ์และปักลวดลายอย่างวิจิตรบรรจง ซึ่งเป็นงาน**หัตถศิลป์** เรื่องที่แสดงคือ “รามเกียรติ์” ซึ่งเป็น**วรรณคดี**สำคัญ มีทั้งพระราชนิพนธ์ในรัชกาลที่ ๑ รัชกาลที่ ๒ รัชกาลที่ ๔ และรัชกาลที่ ๖ ในการแสดงต้องมีคนพากย์เจรจา และดนตรีปี่พาทย์บรรเลง

เพลงหน้าพาทย์ประกอบกิริยาอาการของตัวแสดง ผู้แสดงซึ่งสวม หัวโขนอยู่จะแสดงออกด้วยนาฏลักษณ์หรือนาฏภาษา สื่อให้ผู้ชมทราบถึงความรู้สึกว่าอยู่ในภาวะอารมณ์ต่าง ๆ ทั้งรัก โกรธ ตีใจ หรือเสียใจ การแสดงออกดังกล่าวนับเป็นนาฏศิลป์ขั้นสูงที่ต้องอาศัยการถ่ายทอดบ่มเพาะจากครูบาอาจารย์ จนสามารถเข้าถึงบทบาทแสดงออกได้อย่างถูกต้องงดงาม มีชีวิตชีวา

ศิลปะการแสดงโขนน่าจะมีที่มาจากหนังใหญ่ ละคร รำ เต้น กระบี่กระบอง และการ “เล่นตีกด่าบรรพ์” ในพระราชพิธีอินทราภิเษก การเล่นตีกด่าบรรพ์เป็นการแสดงตำนานการกวนน้ำอมฤตหรือกวนเกษียรสมุทร ในกฎมนเทียรบาลซึ่งตราขึ้นตั้งแต่สมัยอยุธยาตอนต้นในรัชกาลสมเด็จพระบรมไตรโลกนาถระบุว่า

“...นาค ๗ ศิษะเกี่ยวพระสุเมรุนอกสนาม อสุรยีนนอกกำแพง โรงร่าระทาดอกไม้มหาดไทบ่าเรอห์สนองพระโอบขรู ตำรวจเลขเปนรูปอสูร ๑๐๐ มหาดเลกเปนเทพดา ๑๐๐ เปนพาลี สุครีพ มหาขมภู แลบริวารพานร ๑๐๓ ชักนาคตีกด่าบรร อสูรชักหัว เทพดาชักหางพานรอยู่ปลายหาง...”

ตำนานการกวนเกษียรสมุทรอันเป็นที่มาของการละเล่นตีกด่าบรรพ์หรือชักนาคตีกด่าบรรพ์ปรากฏรายละเอียดในคัมภีร์ปุราณะของพราหมณ์ กล่าวถึงเทพยดาทั้งอสูรร่วมกันกวนน้ำอมฤต เพื่อความเป็นอมตะทั้งสองฝ่าย ไม่มีวานรเข้าไปเกี่ยวข้อง แต่ในการเล่นตีกด่าบรรพ์ที่ระบุในตำราพระราชพิธีอินทราภิเษก มีพญาวานร ๓ ตน คือ พาลี สุครีพ และท้าวมหาขมภู พร้อมด้วยวานรบริวารอีก ๑๐๐ ซึ่งเป็นไพร่พลฝ่ายพระรามเข้าไปมีส่วนร่วมในการเล่นดังกล่าวด้วย

สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาดำรงราชานุภาพ ทรงสันนิษฐานไว้ในตำนานเรื่องละครอิเหนาว่า “...บางทีที่เกิดมีกรมโขนขึ้นจะมาแต่การเล่นตีกด่าบรรพ์ในพระราชพิธีอินทราภิเษกนี้เอง โดยทำนองจะมีพระราชพิธีอื่นอันมีการเล่นแสดงตำนานเนื่องๆ จึงเป็นเหตุให้ฝึกหัดโขนหลวงนี้ขึ้นไว้สำหรับเล่นในการพระราชพิธี และเอามหาดเล็กหลวงมาหัดเป็นโขนตามแบบแผนซึ่งมีอยู่ในตำราพระราชพิธีอินทราภิเษก”

เรื่องที่น่าสนใจคือ **รามเกียรติ์** ซึ่งแปลว่าเกียรติของพระราม มีสาระว่าด้วยการสงครามระหว่างพระราม พระลักษมณ์ และไพรีพลวานรกับทศกัณฐ์และอสูรพันมิตร กองทัพฝ่ายพระรามเรียกว่า **ฝ่ายพลับพลา** ส่วนกองทัพฝ่ายทศกัณฐ์นั้นเรียกว่า **ฝ่ายลงกา** เรื่องรามเกียรติ์มีที่มาจากมหากาพย์**รามายณะ**ของอินเดีย คนไทยน่าจะรู้จักเรื่องราวของพระรามมาตั้งแต่สมัยสุโขทัยหรือก่อนหน้านั้นขึ้นไป ดังปรากฏในศิลาจารึกหลักที่ ๑ ซึ่งมีชื่อ “ถ้าพระราม” และพระนามของกษัตริย์กรุงสุโขทัยพระองค์หนึ่งคือ “รามคำแหง” อยู่ด้วย หลักฐานดังกล่าวแสดงว่าคนไทยรู้จักเรื่องรามเกียรติ์แพร่หลายมาแต่ครั้งนั้นแล้ว

KHON

Khon is the classical theatrical performance of Thailand a unique national legacy handed down over centuries of development and perfection of theatrical dancing, recitative and artistic traditions. In the ancient past khon had been one of the classical arts under the patronage of the Royal Court. With its artistic techniques being honed toward perfection over the centuries, khon embodies the coming together of several fine arts and masterly crafts working in unison to result in the unique staging of theatrical spectacle. The production of khon masks involves the expert handling of varied skills: the shaping of contour requires the sculptor's nimble, but sure hands; the rendering of lines and painting calls for a painter's fine touches while the patterns, gilded lacquering, mask ornamentation, costume accessories, props, fabric selection and brocaded embellishments represent consummate craftsmanship. The only subject considered appropriate for the entire canon of khon is the Ramakien, an adapted Thai version of the sage Valmiki's Ramayana, specifically as verbalized in the poetic epics authored by Kings Rama I, Rama II, Rama IV, and Rama VI. The performance is typically accompanied by recitatives, arias and scoring by the Piphat orchestra, providing scoring backup to accentuate and vivify the steps and gestures of performers on the proscenium. The masked performers going through their paces on the proscenium express pathos and emotions through

steps and gestures, being the mute body language of dance actors, to convey such passions and tempers as love, wrath, mirth or sorrow. The theatrical repertoires of bodily expressions in khon represent the higher form of dance theatre that has been perfected and passed on through generations of teachers. The attainment of highly-disciplined khon dance skills as executed on the stage is accordingly steeped in age-old tradition.

Khon probably originates from a union of shadow play, dance, stick dance, and “duk damban” dramatic spectacle (the Churning of the Ocean myth). (The term duk damban is derived from the Khmer roots, meaning “pounding or churning the water”.) In the past the drama was performed as part of the indrabhiseka ceremony, or the emperor consecration ceremony, presumably glorifying the king’s dominance over other territories. The duk damban drama spectacle is a theatrical representation of the myth of the “Churning of the Ocean” in the Ramayana. The Kot Monthianban, or the Palatine Law, enacted in the early Ayutthaya by King Borommtrailokanat, provides a description of the scene thus : *“[The body of] the seven-headed Naga (serpent king) is wrapped around Mount Sumeru, built on the field just outside the palace grounds. Outside the walls hover the asuras (demonic troopers). The construction of the theatre and fireworks scaffolding was under the responsibility of civil servants (mahadthai) under royal command. The asuras are played by 100*

patrolmen and guards while 100 court attendants take on the role of gods, being Lord Rama’s followers such as Vali, Sugriva and Jambavat. Another 103 men play the servant vanaras (monkey assistants). Together churning the ocean with the Naga stick are the asuras grabbing the serpent head, the gods grabbing the tail part, and the monkeys holding on to the tail end.”

The myth of the Churning of the Ocean provides the preamble story line for a duk damban drama. As delineated in the Purana scriptures, gods and demons come together to churn the ocean of milk to produce the highly-desired amrita, or the water of immortality. The elixir is promised to be shared between the two sides upon completion of the herculean task, which requires the sweaty effort of the entire 3 worlds to succeed. In Puranas, no mention is made of powerful monkeys, but in a duk damban drama, the three monkey kings - Bali, Sugriva, and Jambavat are included as key players, together with 100 monkey troopers appearing as the army of Rama.

According to Prince Damrong Rajanubhab’s commentary on the legend of Inao drama, *“The Department of Khon most likely has its origin in the tradition of staging duk damban drama performance during the indrabhiseka ritual. The theatrical presentation must be, along with other plays, an integral part of the imperial ritual, whose growing importance results in the forming of a permanent theatrical troupe of khon in the royal*

court, to be kept at hand for servicing any court ritual as both entertainment and glorification of the occasion. The players are recruited from court attendants, who receive training according to the khon theatrical repertory prescribed in the indrabhiseka ceremony code.”

As indicated above, there is only one subject deemed ideally appropriate for khon performance: the Ramakien. (The Thai title, meaning “ The Glory of Rama,” is a localized renaming of the Ramayana, “The Journey of Rama”.) The epic poem recounts the battles between Rama, his brother Lakshmana, and their monkey army on one side and Ravana and his allied demons on the other, fighting for the retrieval of the kidnapped Sita, consort of Rama. Rama heads the army of Ayodhya (The Pavilion) while his opponent Ravana (or Tosakanth or Dasakantha as known to Thai audience) heads the army of Lanka. This pervasive good-vs-evil theme marks khon as belonging in the same genre of the morality play of the West as well. It is believed the Thais must have been familiar with the story of Rama since Sukhothai, or even going further than the period, as can be seen in the appearance of the moniker “Cave of Phra Ram” in the first stone pillar of inscription, as well as the very name of one Sukhothai king - Ramkhamhaeng. Suffice it to say, the evidence unmistakably confirms the Thai people’s 7-centuries-old adoption of the Indian mythical epic, at the least.

การแสดงโขน จำแนกเป็น ๕ ประเภท ได้แก่ Five Types of Khon

โขนกลางแปลง แสดงบนพื้นดิน บริเวณลานกว้างหรือสนาม ไม่ต้องปลูกสร้างโรงแสดง ตกแต่งภูมิทัศน์และธรรมชาติโดยรอบ ให้เป็นฉาก มีวงปี่พาทย์ ๒ วง ปลูกเป็นร้านยกพื้นขึ้นทางฝ่ายพลับพลางหนึ่ง ทางฝ่ายลงกาทางหนึ่ง สำหรับบรรเลงเพลงหน้าพาทย์ประกอบกิริยาอาการของตัวแสดงแต่ละฝ่าย โขนกลางแปลง มีบทบาทย์ บทเจรจา แต่ไม่มีบทร้อง

Outdoor Khon

The presentation is staged on the ground in an open air yard or field, without resort to a theater except the use of background landscaping and natural scenery as the stage set. Two orchestral ensembles are employed on two raised platforms, one for the Ayodhya (The Pavilion side and the other for the Lanka side, providing the score set to the steps and gestures of players on each side. Outdoor khon usually has a recitation and dialogue but with no singing.

โขนนั่งราว หรือ **โขนโรงนอก** เป็นการย่อรูปแบบของโขน กลางแปลงขึ้นมาแสดงบนโรง ไม่มีเตียงสำหรับตัวเอกนั่ง แต่ทำ ราวไม้พาดตามยาวของโรง เมื่อโขนแต่ละตัวแสดงบทของตนแล้ว ต้องกลับไปนั่งบนราวซึ่งเป็นเสมือนที่นั่งประจำตำแหน่ง มีวงปี่ พาทย์ ๒ วง ปลูกร้านยกพื้นสูงกว่าพื้นที่โรงแสดง ด้านซ้ายวง หนึ่ง ด้านขวาววงหนึ่ง ผลัดกันบรรเลงเพลงหน้าพาทย์ต่าง ๆ มีบท พากย์ บทเจรจา ไม่มีบทขับร้อง โขนนั่งราวนี้ได้แก่ โขนที่แสดงใน งานมหรสปหหลวงสมัยโบราณ เช่น งานพระเมรุ และงานฉลองพระ อารามต่าง ๆ

Bench Khon (or Outdoor Theater Khon)

This is a modified form of outdoor khon for playing on a theatrical stage. There is no lounge seat for principal characters to sit on. A long board or bench, however, is provided over the length of the stage for players to sit and wait for their turn on the proscenium. Two orchestras assemble on raised platforms on the left and right sides of the stage, taking turns to play the score required for recitations and dialogue without any singing. In former times bench khon is presented as part of court entertainment in such rituals as cremation rites and temple fairs.

โขนโรงใน ต้องปลูกสร้างโรงหรือมีเวทีสำหรับแสดง เป็นการ แสดงโขนปนกับละครใน คือ มีบทพากย์ บทเจรจาเช่นเดียวกับ โขนกลางแปลงและโขนนั่งราว และมีบทร้องซึ่งประกอบด้วยต้น เสียงและลูกคู่อย่างละครใน มีฉากหลังเป็นม่านอย่างละครใน สันนิษฐานว่าโขนโรงในน่าจะจะมีมาตั้งแต่สมัยอยุธยาตอนปลาย และ สืบทอดมากระทั่งถึงปัจจุบัน ในตอนปลายรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระ จุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว สมเด็จพระบรมโอรสาธิราช เจ้าฟ้ามหา วชิราวุธ สยามมกุฎราชกุมาร ทรงตั้งคณะ “โขนสมัครเล่น” โปรตๆ ให้ฝึกหัดมหาดเล็กในพระองค์แสดงโขนตามแบบแผนที่มี มาแต่โบราณ โขนคณะดังกล่าวดำเนินการแสดงตามวิธีของโขนโรง ใน โขนของกรมศิลปากรที่จัดแสดงในโอกาสต่าง ๆ ทั้งการแสดง กลางแปลง การแสดงบนโรงที่มีฉากประกอบและการแสดงบน โรงหน้าจอ ล้วนแสดงตามวิธีของโขนโรงในทั้งสิ้น

Royal Theater Khon

This khon requires a proper theater or proscenium set for its presentation, together with complete recitation and dialogue similar to outdoor khon and bench khon. It further has singing voice consisting of the lead singer(s) and chorus and scenery curtain similar to lakhon nai, or traditional court

drama. It is believed royal theater khon had been played since the late Ayutthaya and continued to the present. In the latter part of the fifth reign, the royal heir apparent Prince Vajiravudh formed an “amateur khon” troupe, recruiting and training his attendants in the ancient art of khon performance à la the royal theater khon tradition. Suffice it to say that all khon performances staged by the Fine Arts Department on various occasions be it outdoor presentation or indoor theater performance complete with scenery and proscenium performance strictly adhere to the code and repertoire of royal theater khon.

โขนหน้าจอ “จอ” ในที่นี้หมายถึง จอผ้าขาวที่ใช้ในการแสดงหนังใหญ่ ภายหลังเมื่อใช้สำหรับแสดงโขนจึงดัดแปลงเป็น “จอแขวะ” คือ เจาะด้านข้างของจอทำเป็นประตูมีซุ้มทั้ง ๒ ด้าน ประตูด้านขวาเขียนเป็นพลับพลาที่ตั้งทัพของพระราม ด้านซ้ายเป็นปราสาทราชวังอันหมายถึงกรุงลงกา จอหนังใหญ่แต่เดิมนั้นตั้งชิดกับพื้นดิน ต่อมามีการปล่อยตัวโขนออกแสดงสลบกับการเชิดหนังเรียกว่า “หนังติดตัวโขน” จนภายหลังปล่อยตัวโขนออกแสดง

โดยไม่มีการเชิดหนัง แต่ยังคงตั้งจอไว้ตามขนบเดิม ซึ่งเป็นที่มาของ **โขนหน้าจอ** เมื่อไม่มีการเชิดหนังแล้วก็ไม่จำเป็นต้องก่อกองไฟที่พื้นดิน จึงยกพื้นจอขึ้นตั้งบนโรงเพื่อความสะดวกในการแสดง

Screen Khon

The “screen” here refers to an enormous screen of white fabric similarly used in shadow play. The white cloth screen in khon, known as “apertured screen,” is slightly different for having two framed gates cut into the fabric on two opposite sides, the right one, depicted by the Pavilion and thus representing the Ayodhya army camp of Rama, and the left one depicted by the supposed palatial castle of Lanka, Ravana’s capital city. As was the custom of the past, the shadow play screen was propped upright from the ground up. Later a double feature of shadow play and khon was given alternately in a single performance, the so-called “shadow with khon attached.” Sometime later only khon characters come on the stage minus the shadow play, but the screen continues to be erected in the same manner. This explains the term

“screen khon.” Later on, when the shadow play was left out altogether, and no bonfire needed to be built on the ground behind the screen, the screen was raised above ground and put on the stage for convenience’ sake and pleasure for all concerned.

โขนฉาก คือ โขนที่มีการสร้างฉากประกอบการแสดงขึ้นบนเวที ทำนองเดียวกับการแสดงละครดึกดำบรรพ์แต่วิธีแสดงเป็นแบบโขนโรงโน มีบทพากย์ บทเจรจา บทร้อง ท่าเต้น และกระบวนท่ารำ ทั้งมีฉากที่สร้างขึ้นประกอบเพื่อให้เข้ากับเหตุการณ์บรรยากาศตามที่ปรากฏในเรื่อง โขนฉากนี้เกิดขึ้นในแผ่นดินพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว เข้าใจว่าสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้าฯ กรมพระยานริศรานุวัดติวงศ์ ทรงพระดำริให้มีขึ้น

Scenery Khon

As the name implies, this khon requires the construction of background scenery, just as in duk damban drama, but its manner of presentation follow the method of royal theater khon, complete with recitation, dialogue, singing, dance steps

and patterns, as well as realistic scenery that coincides with the ongoing presentation of particular scenes of the episode. Scenery khon was conceived and presented for the first time in the fifth reign, which was allegedly initiated by Prince Narisara Nuwatthiwongse.

ผู้แสดงโขนแต่เดิมเป็นชายล้วน คัดเอามาจากมหาดเล็กซึ่งเป็นบุตรของผู้ดีที่มีบรรดาศักดิ์ สำหรับเล่นในพระราชพิธี สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาดำรงราชานุภาพ ทรงอธิบายเกี่ยวกับผู้แสดงโขนในสมัยเริ่มแรกไว้ว่า **“...ในชั้นหลังมามีความนิยมเกิดขึ้นอีกอย่างหนึ่งว่า การฝึกหัดโขนนั้น ทำให้ชายหนุ่มที่ได้ฝึกหัดคล่องแคล่วว่องไวในกระบวนรบบพุ่ง เป็นประโยชน์ไปจนถึงการต่อสู้ข้าศึก จึงพระราชทานอนุญาตให้เจ้านายและขุนนางผู้ใหญ่ ตลอดจนผู้ว่าราชการเมืองหัดโขนได้...”**

โขนเป็นนาฏศิลป์แบบแผน ผู้แสดงทุกคนต้องได้รับการฝึกปรือ จำแนกตัวแสดงอย่างเป็นระบบทั้งตัวพระ ตัวนาง ตัวยักษ์ และตัวลิง ผู้ที่จะเข้าถึงสุนทรียรสของการแสดงมหรศพชนิดนี้ จำเป็นต้องมีความเข้าใจและความรู้อย่างลึกซึ้งกว้างขวาง **ผู้แสดงโขนทั้งตัวยักษ์ตัวลิงต้องสวม “หัวโขน” ขณะแสดง ดังนั้นผู้ชม**

จะต้องรู้จักว่า “ตัวโขน” แต่ละตัวคือใคร ด้วยการพิจารณาจาก สี เครื่องศรามารณ์ อามารณ์ และอาวุธ เช่น สุครีพ พญา วานร ภายสีแดง สวมขญาเดินหน อามารณ์แดง อาวุธพระขรรค์ องคต พญาวานร ภายสีเขียว สวมขญาสามกลีบ อามารณ์เขียว อาวุธพระขรรค์ พิเภก พญายักษ์ ภายสีเขียว สวมมงกุฎน้ำเต้ากลม อามารณ์เขียว ถือกระดานโหร ไมยราพ พญายักษ์ ภายสีม่วงอ่อน สวมมงกุฎกระหนก อามารณ์ม่วงอ่อน ถือกลองสรรพยา เป็นต้น ในส่วนของตัวโขนยักษ์ยังมีลักษณะเฉพาะของยักษ์แต่ละตนเป็นสิ่งจำแนกความแตกต่างอีกด้วย เช่น ปากขบ ตาจะเข้ปาก แสยะ ตาโพลง ฯลฯ

All the khon players were formerly males only, to be recruited from court attendants who were the sons of nobles and aristocrats. The presentation was reserved for court rituals only. According to Prince Damrong Rajanubhab commenting on the earliest period of khon performance, *“In subsequent times it began to dawn on all concerned that khon training, which demands vigorous exertion of the body and mental discipline, was seen to help young male trainees*

to achieve agility that obviously favours all manner of fighting and weapon handling, including physical combat during battles. The kings therefore encourage high-ranking nobles and aristocrats, including governors to undergo khon training as well.”

Khon is a dance drama of formalized patterns. Players have to undergo a rigorous training regime and the cast of characters is differentiated systematically by group - heros, heroines, demons, and monkeys. An highly-artistic work of mixed genres - theater, ballet, opera, oratorio - khon is accessible only to the sophisticated audience who, due to their heightened appreciation and knowledge of the intricacies involved, understand the aesthetically-sublime value of this form of entertainment. As the khon players taking on the demoniac and monkey characters must wear “masks” on the stage, viewers must be aware of who a “khon character” is representing, which he can ascertain from the colour, head gear, dress, and weapon being in evidence. For instance, the simian king Sugriva has a red

body, wears a doenhon chada (pinnacled coronet), wear red dress, and holds a khan (double-edged sword). The simian king Angada has a green body, wears a samklip chada (pinnacled coronet), wears green dress, and holds a khan. The demon king Vibhisana (P'ip'ek) has a green body, wears a round gourd crown, wears green dress, and holds an astrologer's slate. The demon king Maiyarap has a purple body, wears a kranok crown, wears purple dress, and holds a magic pipe. The demoniac characters in khon each have a peculiar characteristic that helps distinguish one from another, for example, closed mouth, crocodile eyes, sneering mouth, wide-open eyes, etc.

หัตถ์โขนเทพเจ้า
Celestial Masks

พระอิศวร
Phra Ishvara

ลักษณะหัวโขน

หน้าพระ สีขาว สวมมงกุฎยอดน้ำเต้ากาบ นอกจากนี้ยังทำ มงกุฎเป็นยอดอื่น ๆ เช่น น้ำเต้ากาบทรงป्ली ยอดน้ำเต้ากาบทัด จันทร และยอดน้ำเต้ากาบปลายสะบัด เป็นต้น เป็นเทพเจ้าผู้สร้าง โลก ผู้เป็นใหญ่ในเรื่องรามเกียรติ์ กายสีขาว ๑ พักตร์ ๔ กร เป็น พระมหะลักขเทวราช องค์ที่ ๑ สถิตที่ยอดเขาไกรลาส มีมเหสี ๓ องค์ ทรงนามว่า อุมาภควดี มเหศวรี และสร้สวดี มีโอรสชื่อพระ ขันธกุมาร พระพิฆเนศ และพระพิณาย

The devine creator of the world, Phra Ishvara (Shiva) maintains a white body with one face and four arms, wearing the bottle gourd short crown. Phra Uma is his first wife and Phra Mahaesavari is his second wife. Phra Khandhkumara (Skandha) and Phra Pighaneshvara (Ganesha) are his sons. However, according to the Ramakien written by King Rama I, Phra Ishvara has three (3) sons : Phra Khandhkumara, Phra Pines and Phra Pinai.

พระนารายณ์
Phra Narayana

ลักษณะหัวโขน

หน้าพระ สีดอกตะแบก สวมมงกุฎยอดเดินหน หรือมงกุฎยอดชัย เป็นเทพเจ้าผู้รักษาความดี อยู่ในตำแหน่งพระมหาลักขเทวราช องค์ที่ ๒ แห่งพระเป็นเจ้าทั้งสามของพราหมณ์ ภายเป็น สีดอกตะแบก ๑ พักตร์ ๔ กร ทรงตรี สังข์ คทา จักร มีพญาครุฑ เป็นพาหนะ มีอนันตนาคราชเป็นบัลลังก์ สถิต ณ เกษียรสมุทร มีมเหสีชื่อ พระลักษมี และพระศรี

Phra Narayana (Vishnu), the God of goodness, possess a pinky violet body, with one face and four arms, wearing the victory crown. Phra Lakshami Dewi, goddess of fortune is his wife.

พระพรหมธาดา
Phra Brahmadhada

ลักษณะหัวโขน

หน้าพระ สีขาว ๔ พักตร์ หน้า ๒ ชั้น ชั้นแรกเป็นหน้าปกติ ๑ หน้า ชั้นที่ ๒ ทำเป็นหน้าเล็ก ๓ หน้า สวมมงกุฎชัย เป็นมเหสักข เทวราช องค์ที่ ๓ มี ๔ พักตร์ ๘ กร ถือธารพระกร ช้อน หม้อน้ำ คัมภีร์ มีประจำค้ำคองพระศอ มีธนูชื่อ พรวิตะ มีหิงส์เป็นพาหนะ พระพรหมมีกายสีขาว เป็นผู้มีน้ำพระทัยกอบปรีย์ด้วยเมตตา กรุณา มุทิตา อุเบกขา ทางพระพุทธศาสนาจึงได้เรียกว่าพรหมวิหาร

The God of the four principles of virtuous existence (kindness, compassion, love and pleasure in all beings, impartiality) , Phra Brahmadhada has a white body with four (4) Two-levelled faces and eight (8) arms, wearing the victory crown or the bottle gourd short crown. His wife is Surasawati, Goddess of education.

พระอินทร์
Phra Indra

ลักษณะหัวโขน

หน้าพระ สีเขียว สวมมงกุฎยอดเดิन्हน เป็นพระมหาลักขเทวราช องค์ที่ ๔ เป็นใหญ่อยู่ในสวรรค์ชั้นดาวดึงส์ มี ๑ พักตร์ ๒ กร เป็นโอรสพระกัศยปเทพบิดร พระอหิตีเป็นมารดา มีราชยานชื่อ เวชยันต์ ช้างทรงชื่อไอราพต (เอราวัณ) สารถีชื่อมาตุลี ช้างชื่อ วิศวกรรมหรือวิศณุกรรม มีมเหสี ๔ องค์ คือ สุจิตรา สุชาดา สุธรรมา และสุนันทา ในรามเกียรติ์พระอินทร์ได้แบ่งภาคมาเป็น พาลี

Phra Indra , the King of the gods, resides on Mount Sumeru which lies at centre of the universe.

พระพินุณ
Phra Varuna

ลักษณะหัวโขน

หน้าพระ สีมอเมฆ หรือสีมอครามแก่ หรือสีขาว สวมมงกุฎ ยอดน้ำเต้า ๑ พักตร์ ๒ กร เป็นเทพแห่งฝน เป็นโลกบาลทิศประจิม อวตารเป็นวานรสีบแปดมงกุฎ ชื่อ ไวยบุตร

Phra Varuna is a god of rain who reigned over the Western part of the world. He was incarnated as a monkey named Vayaputra. He has a azure face or dark indigo blue or white. He wears calabash shaped crown. He has one face and two hands.

พระปรคนธรรพ
Phra Paragonthap

ลักษณะหัวโขน

หน้าพระ สีหงเสน หรือสีเขียว หรือสีเขียวใบแค มีลักษณะ ทำเป็นหน้าหนุ่ม และหน้าแก่ สวมขลุ่ยยอดบวช หรือขลุ่ยยอดพระ ฤๅษี(ยอดดอกลำโพง) เป็นเทพเจ้าแห่งวิชาการดนตรี ขับร้อง และ ตีต สตี เป่า นัยว่าเป็นผู้คิดประดิษฐ์พิณขึ้น ถือว่าเป็นบรมครูแห่ง การดนตรี กายสีหงเสน หรือสีเขียว หรือสีเขียวใบแค มี ๑ พักตร์ ๒ กร มีลักษณะเด่น คือ มีลายเป็นวงทักษิณาวรรตทั้งตัว มีพระขรรค์ เป็นอาวุธ มักถือพิณติดตัวเป็นประจำ

Another musical god, Phra Paragonthap is the top of all the heavenly musicians. His body is covered with rolled hair turning to the right , wearing a pointed crown.

พระปัญจสีขร
Phra Pancasikhara

ลักษณะหัวโขน

หน้าพระ สีขาว สวมมงกุฎยอดน้ำเต้า ๕ ยอด เป็นเทพ
คนธรรพ์ มีกายสีขาว ๑ พักตร์ ๔ กร เป็นเทพเจ้าแห่งวิชาการดนตรี
ถือบัณเฑาะว์ และพิณ หรือกระจำปี รับอาสาพระอิศวรช่วยพระ
นารายณ์อวตารลงไปปราบยักษ์โดยจุติมาเป็นญาณรศนทร์ วานร
เดี่ยวเพชร

Phra Pancasikhara, is a music loving divinity with
four arms and a headdress topped by five gourd shaped
peaks.

พระวิศณุกรรม
Phra Vishnukam

ลักษณะหัวโขน

หน้าพระสีเขียว หัวโขน ที่พระเกศาเขียนเป็นลายดอกไม้ทอง หัวโขนอีกแบบหนึ่งโพกผ้าหรือสวมมงกุฎน้ำเต้า หรือเทริดยอดน้ำเต้า เป็นอำมาตย์พระอินทร์คนที่ ๓ และเป็นเทวดานายช่างของพระอินทร์ คู่กับวิศพรหม ซึ่งเป็นนายช่างของพระพรหม ภายสีเขียว มี ๑ พักตร์ ๒ กร ในบทละครเรื่องรามเกียรติ์ ได้ทำหน้าที่เป็นยกกระบัตร์ทัพแห่งพระอินทร์เมื่อคราวรบกับอินทรชิต

Phra Vishnukam can be called Phra Vissavakam, Phra Vissukam , Phra Pishnukam or Phra Petchalukam. However, the names are less important than the faith dedicated to the musical god. A bald god painted with golden flower Pattern, Phra Vishnukam has a green body with one face and two (2) arms. In the Book of Musical Gods written by Maestro Montri Tramote, Phra Vishnukam is the master engineer of all the divine beings. He is a great creator of all skillful works such as sketching, moulding, casting and culturing.

พระขันธกุมาร
Phra Khandhkumara

ลักษณะหัวโขน

หน้าพระ สีขาวนวลหรือสีทอง สวมเกี้ยวเกล้าจุกเดียว มี ๖ พักตร์ ๑๒ กร เป็นเทพเจ้าแห่งการชาตุนรงค์สงคราม และเป็นเทพเจ้าที่เป็นแม่ทัพของสวรรณค์ ทรงเป็นพระโอรสของพระศิวะ (อิศวร) และพระอุมา มีน้องทรงนามว่าพระพิฆเนศวร พาหนะทรงคือ นกยูง

Phra Khandhkumara or Sakandha is a god of war. He is the commander-in-chief of heaven army. He is a son of Shiva and his consort, Uma. He has a brother named Ganesha. He uses peacock as his vehicle. His face is that of human mask in off-white or gold color, wearing topknot ornament, and decorated his hair in a bun. He has 12 hands.

พระพิฆเนศวร
Phra Pighaneshvara

ลักษณะหัวไช

หน้าเป็นช้าง สีสำริด หรือสีแดง สวมเทริดยอดน้ำเต้า หรือ มงกุฎยอดน้ำเต้า เป็นเทพเจ้าแห่งศิลปวิทยา สามารถจัดอุปสรรค ทั้งปวง เป็นโอรสของพระอิศวรกับพระอุมา มีรูปลักษณะเป็นมนุษย์ อ้วนเตี้ย ท้องพลุ้ย หูยาน มีเศียรเป็นช้าง มี ๑ พักตร์ ๔ กร ถือ บ่วงและขอช้าง ในภาพเขียนบางภาพ ถือวัชระบ้าง จักรบ้าง สังข์ บ้าง คทาบ้าง ดอกบัวบ้าง มีพาหนะเป็นหนู

Phra Pighaneshvara or the Hindu god Ganesha, literally translated as leader of Shiva's attendants, is the son of Phra Ishvara (Shiva) and his consort Phra Uma. He is the patron of the arts. He has an elephant's head after his original head was cut off by an angry deity who was not given the opportunity to see his father. As an elephant was passing by, Phra Ishvara chopped off the elephant's head in order to replace the missing one.

พระอาทิตย์
Phra Aditya

ลักษณะหัวโขน

หน้าพระ สีแดงชาด สวมมงกุฎยอดน้ำเต้าหรือเทริดยอดน้ำเต้า หรือทรงผ้าเคียนผม สวมกระบังหน้า ไม่มีจอนหู และมีเกี้ยวครอบผม (บางตำราว่ามงกุฎยอดเตินหน) เป็นเทพเจ้าผู้ให้แสงสว่างเวลากลางวัน เป็นหนึ่งในเทวดานพเคราะห์ มีอำนาจเหนือกว่าเทวดานพเคราะห์ทั้งหลาย กายสีแดงชาด ๑ พักตร์ ๔ กร ทรงราชสีห์ เป็นพาหนะ แบ่งภาคมาเป็นสุครีพ

Phra Aditya is a god of day time light. He is one of deity of the nine celestial bodies, but he overpowers most of them. His mask is that of human mask in bright red, wearing calabash shaped crown. He has a red body with one face and four hands. He uses lion as his vehicle. He was incarnated as Scrip.

พระจันทร์
Phra Candra

ลักษณะหัวโขน

หน้าพระ สีขาว สวมมงกุฎน้ำเต้าหรือเทริดน้ำเต้า สวมกระบังหน้าไม่มีจอนหู และมีเกี้ยวครอบผม เป็นเทพพระเจ้าผู้ให้แสงสว่างในเวลากลางคืนเป็นหนึ่งในเทวดานพเคราะห์กายสีขาว บางตำราว่าผิวกายสีเหลืองนวลหรือสีขาวนวล ๑ พักตร์ ๒ กร แบ่งภาคเป็นวานรสิบแปดมงกุฎ ชื่อสัตพลี

Phra Candra is a god of night light. He is also one of deity of the nine celestial bodies. He has a white body or off-white body with a face and two hands. He was incarnated as a monkey named Satabli. His mask is that of human wearing calabash shaped crown.

พระราหู
Phra Rahu

ลักษณะหัวโขน

หน้าอสูร สีสำริด หรือม่วงแก่ สวมเทริด มุ่นผมเป็นชั้น ๆ หรือ ยอดน้ำเต้า เป็นหนึ่งในเทวดานพเคราะห์ เป็นเทพเจ้าผู้สถิตอยู่บน ก้อนเมฆ กายสีสำริด หรือสีม่วงแก่ มี ๑ พักตร์ ๒ กร แบ่งภาคเป็น วานรลึงแปดมงกุฏ ชื่อนิลพานัน

Phra Rahu is one of deity of the nine celestial bodies. He stays in the cloud. He was incarnated as a monkey named Nilapanan. His mask is that of demon in dark brown or dark purple wearing calabash shaped crown. He has a dark brown body or dark purple with a head and two hands.

พระพฤหัสบดี
Phra Brhaspati

ลักษณะหัวเขน

หน้าพระ สีหงเสน หรือแก้วไพฑูรย์ บางตำราว่าสีเขียวอมเหลือง สวมขลุ่ยยอตบวง หรือขลุ่ยยอตพระฤๅษี(ยอดดอกลำโพง) เป็นเทวดานพเคราะห์องค์หนึ่ง ในคติไทยพระพฤหัสบดีถูกสร้างขึ้นมาจากฤๅษี ๑๙ ตน บดป่นเป็นผง ห่อผ้าสีเหลืองส้ม แล้วเสกได้เป็นพระพฤหัสบดี มีสีวรกายส้มแดง ทรงมฤค (กวาง) อวตารเป็นวานรสีบแปดมงกุฏ ชื่อมานทเกสร

Phra Brhaspati is one of the nine celestial bodies. Thai legend said, he was a creation of 19 hermits by put grind powder into a yellow cloth and recite an incantation over to create Phra Brhaspati. He has bright red body with a deer as his vehicle. He was incarnated as a monkey named Manatakesorn.

พระเสาร์
Phra Shani

ลักษณะหัวโขน

หน้าพระ สีดำ สวมเทริดมุ่นผมมีปีกปัก แต่ไม่มีลายจอนหู หรือทรงผ้าเคียนผมสวมกระบังหน้ามีจอนหูและมีเกี้ยวครอบผม เป็นหนึ่งในเทวดานพเคราะห์ และเป็นเทพเจ้าแห่งการกสิกรรม และอารยธรรม กายสีดำ ๑ พักตร์ ๒ กร อวตารเป็นวานรสีบแปด มงกุฏ ชื่อ nilabanon

Phra Shani or Saturn is one of the nine celestial bodies. He is a god of farming and culture. His mask is that of human with black body, a face, and two hands, wearing headdress called Serd. He was incarnated as a monkey named Nilabanon.

ทำวเวสสุวรรณ (ทำวกุเวร)
Dao Vessavana (Kubera/Kuvera)

ลักษณะหัวโขน

หน้าพระ สีขาว ทรงมงกุฎน้ำเต้าเฟือง ทำวเวสสุวรรณ เป็นเจ้าแห่งอสูรเทพทั้งมวล บางตำราว่าสีทอง สวมมงกุฎยอดน้ำเต้า ๔ เหลี่ยม เป็นจตุโลกบาลทิศอุดร

Dao Vessavana (Kubera/Kuvera) is a head of all demon reigned over the Northern part. His mask is that of human in white or gold, and wearing calabash shaped crown.

ทำวธตรฐ
Dao Dhataratha

ลักษณะหัวโขน

หน้าพระ สีหิงดินอ่อน สวมมงกุฎยอดหางไก่ สถิตอยู่บนสวรรค์ชั้นจตุมหาราชิกาเป็นราชาแห่งคนธรรพ์ทั้งหลาย บางตำราว่าเป็น จอมภูต เป็นจตุโลกบาลประจำทิศบูรพา

Dao Dhataratha abides on the heaven of the Four Great heavenly kings. He reigns over the Gandharvas. Some texts added that he reigns over demon or he reigns over the Eastern Part of the World. His mask is that of human in light dark red wearing cock's tail top crown.

ท้าววิรูปักษ์
Dao Virupaksha

ลักษณะหัวโขน

หน้าพระสีม่วงอ่อนหรือสีขาว สวมมงกุฎยอดนาคหรือมงกุฎชัชย บางตำราว่ามงกุฎยอดนาคเป็นราชาแห่งนาคทั้งหลาย กายสีขาว บางตำราว่าสีม่วงอ่อน มี๑ พักตร์ ๒ กร เป็นจตุโลกบาลประจำทิศประจิม

Dao Virupaksha reigns over the Naga land. He reigns over the Southern part. His mask is that of human in light purple or white, wearing Naga top crown. He has a white body with one face and two hands.

ท้าววิรุฬหก
Dao Virulhaka

ลักษณะหัวโขน

หน้าพระ สีมอคราม สวมมงกุฎยอดชัย หรือพระมหามงกุฎ ภายสีม่วงแก่หรือสีมอคราม มี๑ พักตร์ ๒ กร เป็นท้าวจตุโลกบาล ครองทิศทักษิณ อวตารเป็นวานรสีบแปดมงกุฎ ชื่อเกยูร

Dao Virulhaka is one of the Four Great King who reigned over the Southern part. He was reincarnated as senior officers collectively called “Eighteen Coronets” named Keyun. His mask is that of human in indigo grey, wearing Yodchai crown. His body is in dark purple or indigo grey with one face and two hands.

จตุคามรามเทพ
Catugama-Ramadeva

ลักษณะหัวโขน

หน้าพระ สีดำ สวมมงกุฎน้ำเต้าหรือเทริดยอดน้ำเต้า หรือ
ทรงผ้าเคียนผม สวมกระบังหน้า เป็นเทพที่มีวาจาเป็นประกาศิต
เหนือมวลชีวิตทั้งหลาย ทรงศักดานุภาพเหมือนดังพระอาทิตย์ และ
พระจันทร์

Catugama-Ramadeva is a god with power like that of
Phra Aditya and hPra Candra. His mask is that of human in
black color, wearing calabash shaped crown.

พระภารตมุนีหรือพระครูฤๅษี
Phra Bharatamuni or Phra Guru Rishi

ลักษณะหัวโขน

หัวฤๅษี สวมชฎายอดบាយศรี สีทอง เป็นผู้รจนาคัมภีร์ภรรตนาฏศาสตร์ เป็นผู้จัดจำทำรำจากพระเป็นเจ้า นำไปสอนโอรสทั้ง ๑๐๐ คน เพื่อให้ไปเผยแพร่ยังโลกมนุษย์ จึงถือเป็นบรมครูแห่งการนาฏศิลป์ทั้งปวง มีการประดิษฐ์หัวโขนขึ้นบูชา กับใช้ครอบศีรษะในพิธีไหว้ครูโขน-ละคร

There are altogether thirty-five ascetics with different names. Also a Musical god , the ascetic in the wai khru ceremonies is Phra Bharatamuni or Phra Guru Rishi, also has been ordered by Phra Brahmadhada, the creator of the world to introduce dramatics (Shiva's dances ornattaraja) in the realm of human beings.

พระพิราพ
Phra Birab

ลักษณะหัวโขน

หน้าเป็นยักษ์ ซึ่งมีลักษณะหน้าแปลกจากยักษ์อื่นคือ หน้ากางคาง ออก เรียกว่าหน้าจาวตาล สีม่วงแก่หรือสีน้ำรั้ง หรือสีทอง มี ๑ พักตร์ ๒ กร ปากแสยะ ตาจระเข้ ธรรมดาหัวโล้นสวมกระบังหน้า ตอนทรงเครื่องสวมมงกุฎยอดเตินหน มีกายเป็นวงทักขิณาวรรุ เป็นเทพอสูรผู้ทรงอิทธิฤทธิ์ ซึ่งศิลปินโขนละคร และดนตรีไทยให้ความเคารพสักการะ ในฐานะเป็นบรมครูในวิชาดุริยางคศาสตร์ และนาฏศิลป์

Phra Birab is one of a group of seven asuras, or demons. Distinguishing features are his crocodile type eyes, open mouth and bald head. Phra Ishvara (Shiva) sent him to rule the forest principality of Asagan, giving him a Magic branch and spear.

❖ ท้าวมาลีวราช/มาลีวัคพรหม ❖
Dao Malivaraja/malivagbhram

ลักษณะหัวโขน

หน้าพระหรือหน้าพรหม สีขาว มี ๔ พักตร์ ทำเป็น ๒ ชั้น ชั้นแรก ๑ หน้า ชั้นที่ ๒ ทำเป็นหน้าเล็ก ๆ ๓ หน้า สวมมงกุฎน้ำเต้าหรือ มงกุฎชัย กายสีขาว มี ๔ พักตร์ ๘ กร เป็นพี่แห่งท้าวจตุรพักตร์ ร่วมวงศ์พรหมกับท้าวสหมลิวันและเป็นอัยกาของทศกัณฐ์

Dao Malivaraja/malivagbrahm is a brother of Dao Caturbaktra, and being a grandfather of Dasakandha. His mask is that of human or Brahman with white face. He has 4 faces with two level. First level has one face, while second level has three small faces wearing calabash shaped crown. He has 4 faces, and 8 hands.

หัวโขนฝ้ายพระ
Human Masks

พระราม
Phra Rama

ลักษณะหัวโขน

หน้าพระ สีเขียวนวล ตอนครองเมืองสวมนงกุฎยอดชัยหรือพระมหามงกุฎ ตอนเดินดงสวมนงกุฎยอดเดินหน ตอนทรงพรต สวมชฎายอดบวชหรือชฎายอดฤๅษี กายสีเขียวนวล มี ๑ พักตร์ ๒ กร พระนารายณ์อวตารลงมาเกิดเป็นโอรสของท้าวทศรถ กับนางเกาสุริยา ทรงศรเป็นอาวุธ เวลาสำแดงอิทธิฤทธิ์ปรากฏเป็น ๔ กร ทรงเทพอาวุธเช่นเดียวกับพระนารายณ์ คือ ตรีศก จักร และสังข์ มีมเหสีชื่อ นางสีดา

An incarnate of Phra Narayana (Vishnu), he was sent to earth as the son of Dhossarot , the ruler of Ayutthaya (Ayodhya), by Phra Ishvara (Shiva) to destroy the evil demon Dashakantha, king of Longka. Here he wears the “yod dern hon” or “traveling headdress”.

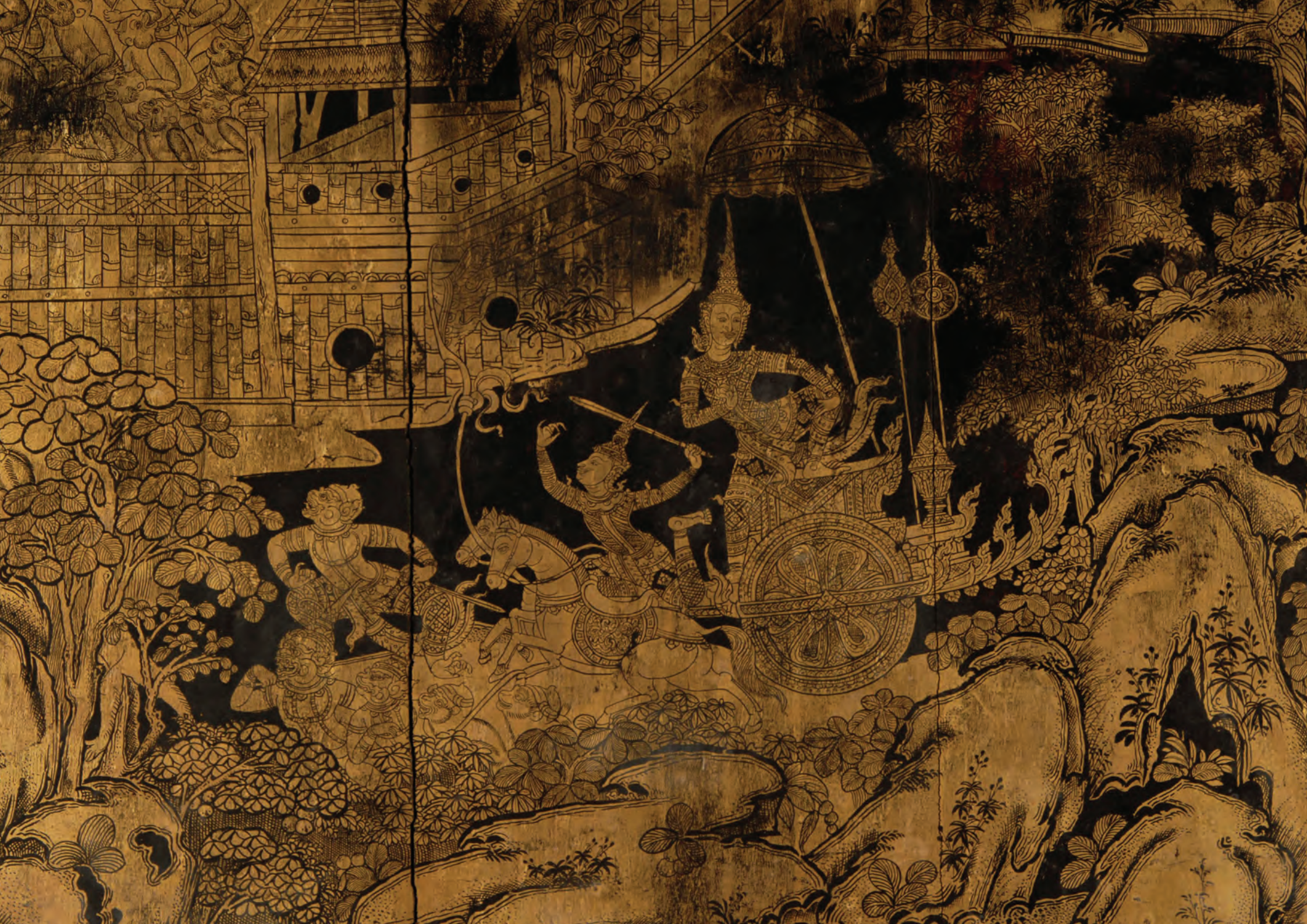

พระลักษมณ์
Phra Lakshmana

ลักษณะหัวโขน

หน้าพระ สีทอง สวมมงกุฎยอดเดินหน มงกุฎยอดชัย หรือ พระมหามงกุฎ ตอนทรงพรตสวมชฎายอดบวชหรือชฎายอดฤๅษี เป็นอนุชาของพระราม ภายสีทอง มี ๑พักตร์ ๒ กร เป็นบัลลังก์ นาค และสังข์ ของพระนารายณ์อวตารลงมาเกิดเป็นโอรสท้าวทศรถกับนางสมุทรชา เมื่อพระรามออกเดินดงขอตามเสด็จด้วย

Phra Rama's half brother, Phra Lakshmana, was sent to earth to help his brother. He is the incarnate of Phra Narayana's throne.

หัวโขนฝ้ายลิง
Monkey Masks

ชามพวราช/นิลเกสร
Jambuvaraja/Nilakesara

ลักษณะหัวโขน

หน้าวานร ปากอ้าสี แดงชาด สวมมงกุฎยอดชัย ในตอนที่แปลงกายเป็นหมี มีชื่อว่าชมพหูหมี หัวโขนจะทำหน้าเป็นหมี สวมเทริดยอดน้ำเต้า ตามประวัติกล่าวว่าพญาวานรนี้มีกำเนิดจากไม้ไผ่ ซึ่งผุดขึ้นหน้าอาศรมพระฤๅษีสุขวิถมนะ พระฤๅษีได้นำไปถวายพระอิศวรทรงนำไปทำธนู ครั้นโค้งธนูหักเป็น ๒ ท่อน ต้นธนูเกิดเป็นพญาอสูร ชื่อเวรัมภะ ปลายธนูเกิดเป็นพญาวานร ชื่อนิลเกสร หรือชามพวราช

Jambuvaraja/Nilakesara is the head of money. According to the legend, he was born from bamboo, which sprout up in front of an Ashram of Rishi Sukhavatthna. The Rishi offered the bamboo to Lord Ishavara who used it to make a bow. After the bow was shoot, the bow broke into two pieces. The upper part was born as the king of Asura named Verambha, while the lower part was born as the king of monkey named Nilakesorn or Jambuvaraja. His mask is that of monkey with open mouth with red color, wearing Yodchai crown. He is called Chambu-mhee when he transforms himself into a bear. The mask is also made as bear mask.

พาลี
Bali

ลักษณะหัวโขน

หน้าวานร ปากอ้า สีเขียวสด สวมมงกุฎยอดบัว บางแห่งว่าเป็นชฎายอดเดินหน กายสีเขียวสด เป็นโอรสพระอินทร์ กับนางกาลอัจนา พระอิศวรประทานนามว่า พญาพาลีธราช เมื่อคราวช่วยชะลอเขาพระสุเมรุ เป็นเจ้าเมืองขีดขิน ภายหลังตายด้วยศรพระรามเพราะเสียสัตย์

The monkey Bali, son of the god Indra and Kala-ajana, the hermit Kotama 's wife, was created to strengthen Phra Rama's army. Indra also gave him the principality of Keedkin. He is the older half-brother of Sugrib. He was Eventually killed by Phra Rama and was reborn as a deity.

สุกรีพ
Sugrib

ลักษณะหัวโขน

หน้าวานร ปากอ้า สีแดงเสน หรือสีแดงชาด สวมมงกุฎยอด บัด (บางแห่งว่าชฎายอดเดินหน) ตามประวัติถือว่าเป็นโอรส พระอาทิตย์กับนางกาลอัจนา เป็นน้องของพาลี ต่อมาได้ถวาย ตัวต่อพระราม และได้ครองเมืองขีดขินแทนพาลี เป็นผู้มีบทบาท สำคัญในการจัดทัพออกรบทุกครั้งในศึกกรุงลงกา เมื่อเสร็จศึกได้ บำเหน็จความดีความชอบเป็นพญาไวยวงศามหาสุรเดช

The offspring of the sun god and Kala-ajana, Sugrib was born as a human being but was turned into a monkey by a hermit's spell. He was one of the foremost monkey warriors and broke Dashakantha's royal umbrella. He was made ruler of Keedkin.

ชัมพูพาน
Chombuban

ลักษณะหัวโขน

หน้าวานร ปากอ้า สีหงซาด สวมมงกุฎยอดชัย มีกำเนิดจากพระอิศวรทรงชุบขึ้นจากเหงื่อไคล และยกให้เป็นบุตรบุญธรรมของพาลี สุครีพพาไปถวายตัวต่อพระราม มีความรู้ทางตำรายา เป็นแพทย์ประจำกองทัพพระราม

The adopted son of Bali, Chombuban was created from the sweat of Phra Ishvara (Shiva). In the Ramakien version of king Rama VI Chombuban is described as having the face of a bear.

องคต
Onkot

ลักษณะหัวโขน

หน้าวานร ปากหุบ สันฐานปากคล้ายแพะ สีเขียวมรกต หรือ สีเขียวกลาง สวมมงกุฎสามกลีบ เป็นบุตรพญาพาลีกับนางมณฑิธา ฤๅษีองค์ที่ทำพิธีผ้าตัดออกจากครรภ์นางมณฑิธาแล้วไปใส่ในท้องแพะ สุครีพนำไปถวายตัวต่อพระราม มีบทบาทในการเป็นทูตสื่อสารให้ ทศกัณฐ์คืนนางสีดา และฆ่าเสนาย์ยักษ์ตาย ครั้นเสร็จศึกได้ความ ดีความชอบเป็นพญาอินทราอนุภาพ อุปราชเมืองขีดขิน

Onkot, the son of the monkey king bali and the maiden Monto, before she married Dashakantha. Later after the battles Phra Rama made him viceroy of Keedkin principality. He is distinguished by his three-petaled crown.

หนุมาน
Hanuman

หัวโขน
๙๐

ลักษณะหัวโขน

หน้าวานร ปากอ้า สีขาวผ่อง หัวโล้น สวมมาลัยทอง มีเขี้ยว แก้วอยู่กลางเพดานปาก ในบทละครเรื่องรามเกียรติ์พระราชนิพนธ์รัชกาลที่ ๑ กล่าวว่าหนุมานเป็นบุตรพระพายกับนางสวาหะ เมื่อเสร็จศึกพระรามประทานความชอบให้เป็นพระยาอนุชิตจักรกฤษณ์พิพัฒน์พงศา ครองเมืองนพบุรี ได้นางบุษมาลี นางเบญกาย นางสุพรรณมัจฉา นางวานริน นางมณฑิลา และนางสุวรรณกัณยุมา เป็นเมีย มีบุตรชื่อ มัจฉานุ (เกิดกับนางสุพรรณมัจฉา) และอสุรผัด (เกิดกับนางเบญกาย)

Hanuman, the son of Phra Pai, the wind god, and the maiden Sawaha. After his many successes In the struggle against Dashakantha, Phra Rama created him Phraya Anuchitchakrit Pipatpongsa, the ruler of Nopburi.

หัวโขน
๙๑

ไวยบุตร
Vaiyaputra

ลักษณะหัวโขน

หน้าวานร ปากอ้า สีเมฆครีมีฝน หรือสีมอครามแก่ หัวโล้น สวมมัลลย์จักร้อย เป็นพวกเสนาวานรสิบแปดมงกุฎช่วยพระรามปราบเหล่าอสูร เป็นฝ่ายเมืองขีดขิน แบ่งภาคลงมาจากพระพิรุณ

Vaiyaputra is a part of senior officers collectively called "Eighteen Coronets to help Lord Rama conquered Asura. He was an incarnation of Varuna. His mask is that of monkey with open mouth in indigo grey, with bald mask.

สรกานต์
Surakanta

ลักษณะหัวโขน

หน้าวานร ปากอ้า สีเหลืองจำปา หรือสีแดงชาด หัวโขน สวม
มัลลักร้อย เป็นพวกวานรสิบแปดมงกุฎช่วยพระรามปราบเหล่า
อสูร เป็นฝ่ายเมืองขีดขิน แบ่งภาคลงมาจากพระมหาชัย

Surakanta is also senior officers collectively called
“Eighteen Coronets to help Lord Rama conquered Asura. He
was an incarnation of Phra Mahajaya. His mask is that of
monkey with open mouth in yellow or bright red.

นิลนันท
Nilananda

ลักษณะหัวโขน

หน้าวานร ปากอ้า สีหงสบาท หรือสีหงเสนเจือสีเหลือง หัวโขนสวมมาลัยทอง ประวัตินี้กล่าวว่าพญาวานรนี้เป็นบุตรพระเพลิง มีบทบาททำลายพิธีทศกัณฐ์ตั้งอุโมงค์ร่วมกับสุคริพและหนุมาน เสร็จศึกลงกาได้เป็นอุปราชเมืองชมพู

Nilananda was sent to earth along with 18 other deities, to join Phra Rama's army. Hailing from the state of Chompu, the monkey warrior has a bronze complexion.

นิลพัท
Nilabad

ลักษณะหัวโขน

หน้าวานร ปากอ้า สีนํ้ารัก หรือสีดำขลับ หัวโล้น สวมมาลัยทอง เป็นบุตรพระกาล ซึ่งพระอิศวรประทานให้ไปอยู่ช่วยกิจการบ้านเมืองของท้าวมหาชมพู บทบาทของนิลพัทในเรื่องรามเกียรติ์ เป็นผู้คุมวานรเมืองชมพูจองถนนข้ามกรุงลงการ่วมกับหนุมาน เสร็จศึกได้ศักดิ์เป็นพระยาอภัยพิทวงศ์ อุปราชเมืองชมพู

Nilabad was the of Phra Kala. Enduwed with supernatural powers by the gods, Nilabad turned himself into a bridge for the armies of Phra Prot and Phra Satarud to cross over to Longka. After the victory over Dashakantha he was made viceroy of Chompu and the adopted son of Tao Chompu.

หัวโขนฝ้ายยักษ์
Demon Masks

ทศกัณฐ์ (หน้าทอง)
Dashakantha

ลักษณะหัวโขน

สีทอง หน้ายักษ์ ๓ ชั้น ชั้นแรกหน้ายักษ์ ปากแฉะตาโพลง สวมมงกุฎยอดชัย ชั้นสองทำเป็นหน้าเล็ก ๔ หน้า เรียง ๔ ด้าน ชั้นสามหน้าพรหม กายสีเขียว มี ๑๐ พักตร์ ๒๐ กร เป็นโอรสองค์ที่ ๑ ของท้าวลัสเตียนกับนางรัชฎา นับเป็นกษัตริย์องค์ที่ ๓ แห่งกรุงลงกา หน้าสีทองนี้ใช้ตอนลงสวนไปเกี่ยวนางสีดา

Dashakantha with a gold face is an unusual representation and come from the scene in the Ramakien when he tries to seduce Sita in his palace garden.

สหัสเดชะ
Sahassateja

ลักษณะหัวโขน

หน้ายักษ์ สีขาว กายสีขาว มี ๑,๐๐๐ พักตร์ ๒,๐๐๐ กร
ครองกรุงปางตาล ทำเป็นหน้า ๔ ชั้น หรือ ๕ ชั้น ชั้นแรกมีหน้า
ปกติ ๑หน้า และหน้าเล็ก ๆ ๓ หน้าเรียงอยู่ด้านหลังตรงท้ายทอย
ชั้น ๒,๓ และ ๔ ทำเป็นหน้าเล็ก ๔ หน้า เรียงลดหลั่นกันไป
ชั้นบนสุดทำเป็น ๒ แบบ คือ หน้ายักษ์ และแบบหน้าพรหม
ปากแสยะ ตาโพล่ง สวมมงกุฎยอดชัย มีตะบองวิเศษชี้ต้นตาย
ชี้ปลายเป็น

Sahassateja, the demon king of Pangtan, is one of
Dashakantha's allies. His thousand heads have been
arranged in three tiers and he has 2,000 arms. The
topmost tier bears the head of the Phra Brahma.

รามสูร
Ramasura

ลักษณะหัวโขน

หน้ายักษ์สีเขียว หรือสีทอง ปากขบ ตาโพลง สวมมงกุฎยอด
กาบไผ่ มีทั้งจอนหูแบบยักษ์ และจอนหูแบบมนุษย์ อีกแบบหนึ่ง
สวมขฎ्ฑาดอกลำโพง มี ๑ พักตร์ ๒ กร มีขวานเพชรเป็นอาวุธ ใน
บทละครเรื่องรามเกียรติ์กล่าวถึงฤดูวสันต์ เทวดานางฟ้าจับระบำ
เล่นนักขัตฤกษ์ รามสูรไล่จับนางเมขลา ล้อแก้ว

The demon Ramasura was responsible for causing the
earth's first thunder. He wears a bamboo bract headdress.

กุมภกรรณ
Kumbhakan

ลักษณะหัวโขน

หน้ายักษ์ มี ๔ พักตร์ ๒ กร กายสีเขียว ปากแฉะ ตาโหลง หัวโล้น สวมกระบังหน้า ไม่มีมงกุฎ ดังนั้นเพื่อให้ต่างกับเสนายักษ์ ข่างหัวโขนจึงทำเป็นหน้าปกติ ๑ หน้า และเป็นหน้าเล็ก ๆ ๓ หน้า เรียงกันอยู่ตรงท้ายทอย หน้ามี ๒ สี คือ หน้าสีเขียว กับหน้าสีทอง เป็นโอรสองค์ที่ ๒ ของท้าวลัสเตียนกับนางรัชฎา ได้เป็นอุปราช เมืองลงกา มเหสีชื่อนางจันทวดี สนมเอกชื่อนางคันธมาลี มีหอก โมกขศักดิ์เป็นอาวุธพิเศษ

Kumbhakan is the second child of Daolustian and his consort, Rajada. He is the crown prince of Lanka. His consort is Candavadee. His weapon is Mokkhasakti spear. Kumbhakan is a demon mask with four faces in order to differentiate from other demon mask; this mask has an ordinary face and the other three little faces at the occipital. The mask has grimace mouth with eyes wide open and bald head. Kumbhakan mask has two face color i.e., green and golden face.

พิเภก
Bibhek

ลักษณะหัวโขน

หน้ายักษ์ สีเขียว ปากแสดะ ตาจระเข้ สวมมงกุฎน้ำเต้ากลม กายสีเขียว มี ๑ พักตร์ ๒ กร เป็นโอรสองค์ที่ ๓ ของท้าวลัสเตียนกับนางรัชฎา มีความรอบรู้คัมภีร์ไตรเภทและโหราศาสตร์ มีบทบาทและปฏิบัติหน้าที่อันเป็นประโยชน์ในการทำสงครามให้แก่ฝ่ายพระราม เช่น การหาฤกษ์ยาม การทำนายฝัน บอกรวิธิการแก้กลอุบายการใช้อาวุธและความลับต่าง ๆ เมื่อเสร็จศึกได้เป็นเจ้าพระนครลงกาองค์ที่ ๔ มีนามว่าท้าวทศคีรีวงศ์

The demon Bibhek, a former deity, was sent to earth to help Phra Rama defeat Dashakantha, his Own brother. He wears a gourd-topped crown of gold.

อินทราชิต
Indarajita

ลักษณะหัวโขน

หน้ายักษ์ สีเขียว ปากขบ ตาโพลง เขี้ยวดอกมะลิ สวมขงา มนุษย์ หรือกายอดกาบไผ่เดินหนแบบพระอินทร์ จอนหุมีสองแบบ คือ จอนหุแบบมนุษย์ และจอนหุแบบยักษ์ นอกจากนี้ยังทำเป็นหน้าสีทองอีกแบบหนึ่ง กายสีเขียว มี ๑ พักตร์ ๒ กร เป็นโอรส ทศกัณฐ์กับนางมณฑิลา เป็นยุพราชกรุงลงกา มีมเหสีชื่อนางสุวรรณกัณยุมมา มีบุตรชื่อยามะลิวันและกัณยูเวก

Crown Prince Indrajit, the son of the demon king, Dashakantha and his consort Monto, has buck teeth and wide open eyes. His ears are unusual in being like human ears rather than the pointed type common with demons. His wife is Suvarn Gunyuma and he has two children, Yamaliwan and Gunyuwek . He requested magic weapons from Para Indra Phra Narayana and Phra Brahma and received three magic arrows. He is the most powerful demon.

ทศศีรีวัน
Dashagirivana

ลักษณะหัวโขน

หน้ายักษ์ สีหงดึน ปากขบ ตาโพลง บางแห่งว่าตาดระเข้ ปลายจมูกเป็นวงข้าง สวมมงกุฎยอดกาบไผ่ กายสีหงดึน มี ๑ พักตร์ ๒ กร เป็นโอรสท้าวทศกัณฐ์กับนางข้างพัง ท้าวอัศรรมาล ราชูร์รับเป็นบุตรบุญธรรม

While travelling in the forests, Dashakantha fell in love with a beautiful elephant. He disguised himself as a male elephant and made love to it. Dashagirivana was born out of this union. With the face of a demon, he has a short elephant trunk and wears a bamboo bract headdress.

ทศคีรีธร
Dashagiridhara

ลักษณะหัวโขน

หน้ายักษ์ สีหงดึน ปากขบ ตาโพลง บางแห่งว่าตาดจะเข้
ปลายจมูกเป็นงวงช้าง สวมมงกุฎยอดกาบไฟ กายสีหงดึน
มี ๑ พักตร์ ๒ กร เป็นโอรสท้าวทศกัณฐ์กับนางข้างพ้ง ท้าวอัศกร
รมาลราสูรรับเป็นบุตรบุญธรรม

Dashagiridhara is a son of Dasakandha and an elephant.
He is an adopted son of Dao Ashkammalarasura. His mask
is that of demon with clamping mouth, and crocodile's eyes.
He has a trunk at his nose tip, wearing bamboo-sheath top
crown. His body is in dark red with one face and two hands.

กุ่มกาศ
Kumbhakasha

ลักษณะหัวโขน

หน้ายักษ์ สีหงดึน ปากขบ บางแห่งว่าปากแสดะ ตาจระเข้ บางแห่งว่าตาโพลง สวมมงกุฎน้ำเต้าเฟือง กายสีหงดึน มี ๑ พักตร์ ๒ กร เป็นบุตรชีวหาและนางสำนักรา

Kumbhakasha is a son of Jivha and Samantha. His mask is that of demon in dark red. His mouth is open mouth with crocodile eyes type, wearing calabash shaped crown. He has one face, and two hands.

มังกกรกัณฐ์
Mangkarakantha

ลักษณะหัวโขน

หน้ายักษ์ สีเขียว หรือสีทอง ปากขบ ตาจระเข้ สวมมงกุฎยอดนาค กายสีเขียว มี ๑ พักตร์ ๒ กร เป็นโอรสของพญาชรบกับนางรัชฎาสูรชาติเดิม คือ ทرفี ได้ครองกรุงโรมคัลต์ออกจากพญาชรบ

The demon Mangkarakantha, the second king of Romkan, wears a Naga-topped headdress.

แสงอาทิตย์
Sang-Adhitya

ลักษณะหัวโขน

หน้ายักษ์สีแดงขาด ปากขบ ตาจระเข้ บางแห่งว่าปากแสยะ ตาโพล่ง สวมมงกุฎยอดกนก ภายสีแดงขาด มี ๑ พักตร์ ๒ กร เป็น โอรสองค์ที่ ๒ ของพญาขรกับนารขणाสูร เป็นอนุชามังกรกัณฐ์ มี อาวุธเป็นแส้ววิเศษ ซึ่งฉายส่องไปที่ไหนจะบังเกิดไฟไหม้

This demon is the son of Phraya Korn and the younger brother of Mangkarakantha.

มโหธร
Mahodhara

ลักษณะหัวโขน

หน้ายักษ์ สีเขียว ปากแเสยะ ตาโพลง สวมมงกุฎยอดน้ำเต้า
เฟือง กายสีเขียว มี ๑ พักตร์ ๒ กร เป็นยักษ์ชั้นเสนาบดีแห่งกรุง
ลงกา

Mahodhara is a senior officer demon of Lanka. His mask
is that of demon with open mouth, wearing calabash shaped
crown. His body is green with one face and two hands.

กาลสูร
Kalasura

ลักษณะหัวเขน

หน้ายักษ์ สีดำหมึก ปากขบ ตาโพล่ง หัวโล้น สวมกระบังหน้า
กายสีดำหมึก มี ๑พักตร์ ๒ กร เป็นเสนายักษ์ แห่งกรุงลงกา

Kalasura, one of Dashakantha's 20 commanders
stationed in Longka.

การุณราช
Karunaraja

ลักษณะหัวโขน

หน้ายักษ์ สีหงเสน กายสีหงเสน มี ๑ พักตร์ ๒ กร ปากขบหรือปากเสยะ ตาจรเข้ บางแห่งว่าปากขบตาโพลง หัวโล้น สวมกระบังหน้า เป็นเสนายักษ์แห่งกรุงลงกา คราวศึกอินทรชิตได้จำแลงเป็นช้างเอราวัณ ถูกหนุมานหักคอตาย

Karunaraja, one of Dashakantha's 20 commanders stationd in Longka.

นนทจิตต์
Nandacitta

ลักษณะหัวโขน

หน้ายักษ์ สีมอคราม ปากเสยะ ตาจระเข้ หัวโล้น สวม
กะบังหน้า กายสีม่วงอ่อน มี ๑ พักตร์ ๒ กร เป็นเสนายักษ์
เมืองลγκα

Nandacitta, one of Dashakantha's 20 commanders
stationed in Longka.

ไมยราพ
Mayaraba

ลักษณะหัวโขน

หน้ายักษ์ สีม่วงอ่อน ปากขบ ตากระเข้ สวมมงกุฎยอดนก แต่บางตำราว่าสวมมงกุฎยอดหางไก่ กายสีม่วงอ่อน มี ๑ พักตร์ ๒ กร เป็นโอรสท้าวมหายักษ์กับนางจันทร์ประภาศรี เป็นน้องชายนางพิรากวน มีเวทมนต์สะกดกองทัพและมีเครื่องสรรพยาเป่ากล้อง เป็นอสูรพงศ์แห่งเมืองบาดาล ได้เป็นกษัตริย์เมืองบาดาลองค์ที่ ๓

Mayaraba is a son of king Maha Yama Yaksh, and Mrs. Candraprabhasri. His is a younger brother of Birakavana. His black magic can control over the whole army. He is a demon of under water world, and he is the third under water world king. His mask is that of demon in light purple. He has clamping mouth, and wearing Kanok crown or cock's tail top crown.

วิรุณจำบัง
Viruncambang

ลักษณะหัวโขน

หน้ายักษ์ สีมอหมึก ปากขบ ตาจระเข้ สวมมงกุฎยอดหางไก่ ภายสีมอหมึก มี ๑ พักตร์ ๒ กร เป็นโอรสพญาพูนธน์ได้ครองเมืองจารึก ต่อจากพญาพูนธน์ มีม้าคู่ใจ คือ นิลพาหุ ตัวดำ ปากแดง บางตำราว่าตัวขาว หัวดำ หายตัวได้ทั้งยักษ์และม้า เป็นพรหมพงศ์และอสูรพงศ์แห่งกรุงลงกา

The second demon of Jareuk state and nephew of Dashakantha, Virunjambang wears a crown topped by a cockerel's tail.

กุเปรัน
Kuperana

ลักษณะหัวโขน

หน้ายักษ์ สีม่วงอ่อน ปากขบ ตาโพล่ง บางแห่งว่าปากแสบะ
สวมมงกุฎยอดทนก ภายสีม่วงอ่อน มี ๑ พักตร์ ๒ กร เป็นโอรส
ท้าวลัสเตียนกับนางศรีสุนันทา จึงเป็นพี่ชายต่างมารดากับท้าว
ทศกัณฐ์ ท้าวลัสเตียนให้ครอบครองเมืองกาลจักร และได้รับมอบ
บุษบกแก้วของท้าวสหมลิวัน ซึ่งให้ไว้กับท้าวจตุรพักตร์เป็นมรดก

Kuperana is a son of king Lastian and queen Srisunanda.
He is a agnate brother of Dasakandha. Kuperana reigns
over Kalacakra city, and inherited a crystal movable throne.
Kurepana mask is that of demon in light purple. He has a
clamping mouth, but available in grimace mouth also with
bulging eyes, wearing Kranok-top crown. His body is light
purple with one head and 2 hands.

สัตลุง
Satalung

ลักษณะหัวโขน

หน้ายักษ์ สีหงซาด ปากขบ ตาจรเข้ สวมมงกุฎยอดจีบ ภาย
สีหงซาด มี ๑ พักตร์ ๒ กร ขัดคทา ถือศร เป็นอาวุธ ครองเมือง
จักรวาล เป็นอสูรสัมพันธมิตรของทศกัณฐ์

Satalung is an alliance demon of Dasakandha. Satalung
reigns over Cakrvala city. His mask is that of demon with
bright red body and face. His mouth is clamping one with
crocodile eye, wearing fluted top crown. He has one face and
two hands.

☘ **มหายมัยักษ์** ☘
Mahayamayaksha

ลักษณะหัวโขน

หน้ายักษ์ สีแดงชาด ปากแสดะ ตาโพล่ง สวมมงกุฎหางไก่ ภายสีแดงชาด มี ๑ พักตร์ ๒ กร เป็นโอรสท้าวสหมลิวัน มีมเหสีชื่อนางจันทร์ประภาศรี มีธิดาชื่อพิรากวน โอรสชื่อไมยราพณ์ เป็นอสูรพงศ์กษัตริย์แห่งเมืองบาดาลองค์ที่ ๒ เมื่อขึ้นครองเมืองมีนามว่า ศากยวงษา มหามัยักษ์

Mahayamayaksha is a son of King Sahamalivana. His consort names Candraprabhasri. The couple has one son and one daughter. He is the second king of under water world named Shakayavansa Mahayamayaksha. His mask is that of demon with bright red, grimace mouth, and open eyes, wearing cock' s tail top crown. His body is in red with one face and two hands.

มารีศ
Marisha

ลักษณะหัวโขน

หน้ายักษ์ สีขาว ปากขบ ตาโพล่ง บางแห่งว่าปากแสดยะ ตาจระเข้ สวมมงกุฎยอดสามกลีบ กายสีขาว มี ๑ พักตร์ ๒ กร เป็นบุตรคนที่ ๒ ของนางกานาสูร เป็นพรหมพงศ์และอสูรพงศ์แห่งกรุงลงกา

Marisha is a second son of Mrs. Kakanasura of Lunka city. His mask is that of demon in white. His mouth is clamping eye wide open, wearing three cornered peak crown. He has a white body with one face, and two hands.

ไวยताल
Vaiyatala

ลักษณะหัวโขน

หน้ายักษ์ สีครามอ่อน บางตำราว่าสีมอคราม ปากขบ ตา จระเข้ สวมมงกุฎกนก กายสีครามอ่อน บางตำราว่าสีมอคราม มี ๑ พักตร์ ๒ กร ครองกรุงกุรุราชปุรีในบาดาล เป็นสหายของท้าว จักรวรรดิแห่งกรุงมลิวัน ท้าวจักรวรรดิขอความช่วยเหลือให้มาช่วย รบศึกกรุงมลิวัน

Vaiyatala reigns over Kururasatara city of the under water world. He is a close friend of Dao Cakravarad of Malian city. His mask is that of demon in light indigo or indigo grey. He has a face with two hands.

กุมพล
Kumbala

ลักษณะหัวโขน

หน้ายักษ์ สีเขียว ปากแเสยะ ตาโพลง สวมมงกุฎยอดน้ำเต้ากลม ภายสีเขียว มี ๑ พักตร์ ๒ กร ถูกพระอิศวรสาปให้เป็นยักษ์ มีกายเพียงนาภี เมื่อไรพบพระรามจึงจะพ้นคำสาป โดยแผลงศรพรหมมาسترไปต้องร่างยักษ์ จึงจะพ้นคำสาปไปเกิดในวิมานสวรรค์ตามเดิม

Kumbala was cursed as a demon who has only a navel. Having touch by an arrow shoot by Lord Rama, he would be released from the curse and be reborn in heaven again. His mask is that of demon in green. His mouth is grimace with eyes wide open, and wearing round gourd top crown. He has green body with one face and two hands.

ไวยวิก
Vaiyavika

ลักษณะหัวโขน

หน้ายักษ์ สีม่วงแก่ ๑ พักตร์ ๒ กร ปากแสบยะ ตาโพลง ทรงมงกุฎน้ำเต้าเฟือง มีกระบังเกิร์ตเป็นอาวูธ เป็นบุตรนางพิรากวน โหรรูดวงชะตาว่าจะได้ครองอาณาจักรบาดาล จึงถูกไมยราพณ์นำชาย จับขังไว้เพื่อสังหาร ภายหลังเมื่อสิ้นไมยราพณ์แล้ว ไวยวิกได้เป็นกษัตริย์ครองเมืองบาดาลองค์ที่ ๔

Vaiyavika is a son of Birakavana. The fortune teller predicted that he would reign over the under water world. This caused his uncle, Mayaraba, put in jail. After the past away of Mayaraba, he reigned over the under water world as the fourth king of the under water world. His mask is that of demon in dark purple with one face and two hands. His mouth is grimace with eye wide open.

กาลจักร
Kalacakra

ลักษณะหัวโขน

หน้ายักษ์ สีอมหมึกแก่ ปากขบ ตาจระเข้ หัวโล้น สวมกะบังหน้า กายสีม่วงอ่อน มี ๑ หน้า ๒ กร เป็นทหารยักษ์เมืองกาลจรูช

Kalacakra is an officer of Kalavudha city. His mask is that of demon in indigo grey. His mouth is grimace with crocodile's eye. His body is in light purple with one face and two hands.

ทำวอนุราช
Dao Anuraja

ลักษณะหัวโขน

หน้ายักษ์ สีจันทรอ่อน ปากแสดยะ ตาจระเข้ สวมมงกุฎยอดกนก กายสีจันทรอ่อน มี ๑ พักตร์ ๒ กร เดิมเป็นเทพบุตร ต้องโทษเพราะขาดการเข้าเฝ้า พระอิศวรจึงสาปให้เกิดเป็นพญารากษสครองกรุงมหาสิงขร

Dao Anuraja was a celestial being who was punished from the absent of visiting Lord Ishavara. As the result, he was cursed to be born as the king of Raskas reigned over the Mahasingkhara. His mask is that of demon in pale orange. He has one face with two hands.

๑. การขึ้นรูป ช่างในสมัยโบราณจะขึ้นรูปหุ่นดินเผาแล้วนำมาปะกระดาษ ช่างรุ่นหลังบางท่านยังคงใช้วิธีดั้งเดิม บางท่านคิดสร้างสรรค์ พัฒนาวิธีการขึ้นรูปหัวโขนขึ้นใหม่ ดังเช่น การขึ้นรูปด้วยแม่พิมพ์

1. Mask model Forming : Traditional mask craftsman uses baked clay to form the mask model, then covers the model with paper mach. At the present, some mask craftsman still uses the traditional method, while some adapts new material by using mold.

ขั้นตอนการทำหัวโขน

Khon Mask Making Procedure

การขึ้นรูปด้วยแม่พิมพ์
Mask Forming by Mold

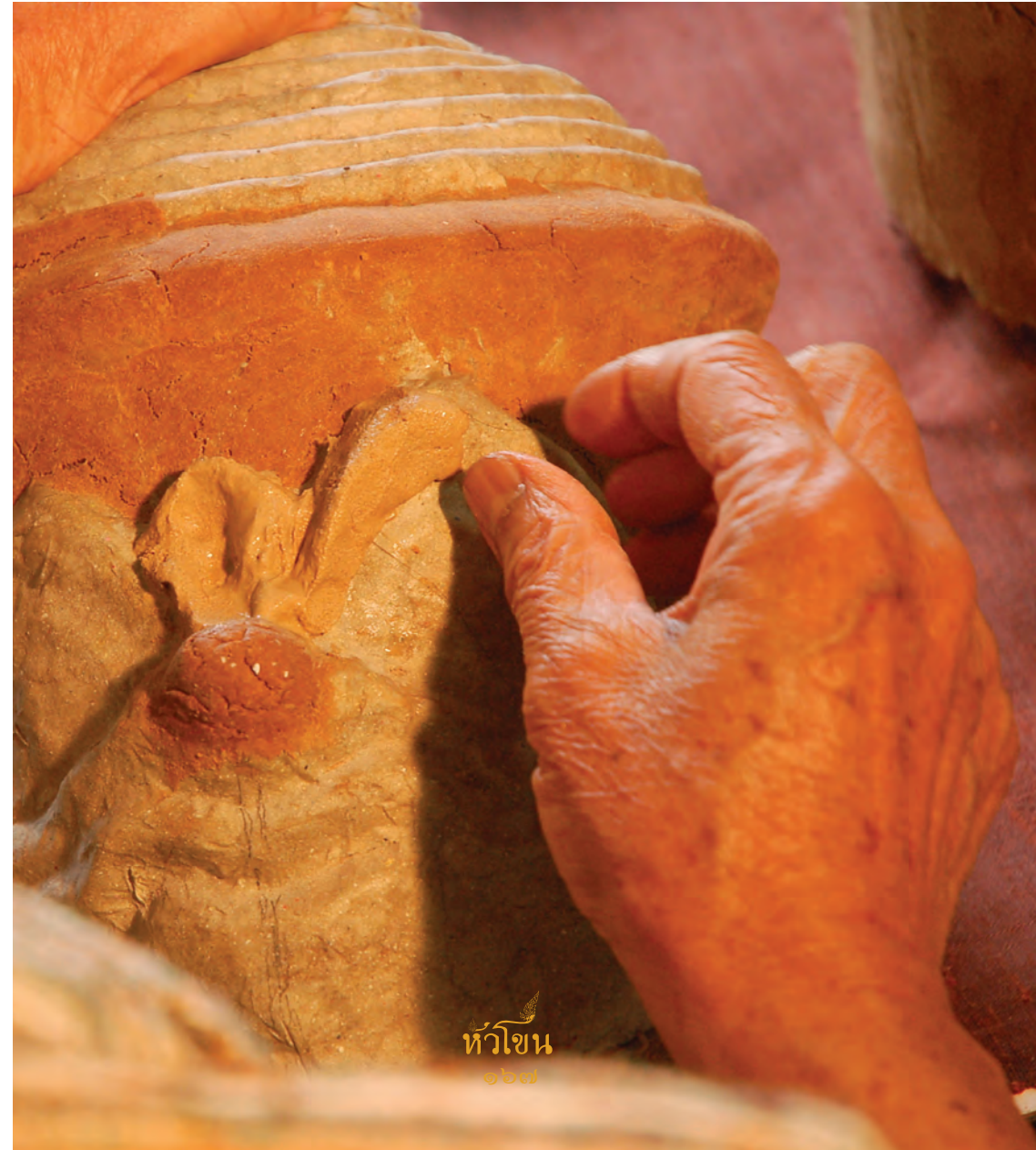

๒. การปั้นหน้าโขน โดยใช้วัสดุซึ่งประกอบด้วย ซีลีอย
 ซัน ซีเมนต์ และปูนปลาสเตอร์ ผสมกาว ปั้นหน้าโขนตามเค้าโครง
 ที่วาดไว้

2. Face Sculpting as sketch by using sawdust,
 dammar, cement and plaster mixed with glue.

การปั้นหน้าโขน Face Sculpting

๓. การกระแหะรักติดลาย โดยใช้วัสดุซึ่งประกอบด้วย ชัน ซีเมนต์ น้ำมันยาง สีน้ำมันนาโน และขี้ผึ้ง นำมากดลงในแม่พิมพ์เป็นลวดลายต่าง ๆ สำหรับติดประดับเข้ากับหัวโขน

3. **Pattern Forming** with Rak by pressing the mixed components of dammar, cement, wood oil, Nano oil color, and beeswax together and pressed it into the patterns mould. Then, decorate Rak on the Khon mask.

นำวัสดุผสมดังกล่าวกดลงในแม่พิมพ์ Press Rak into patterns mould

นำลวดลายที่ได้ ตัดประดับเข้ากับหัวโขน
Decorated Rak on the Khon mask

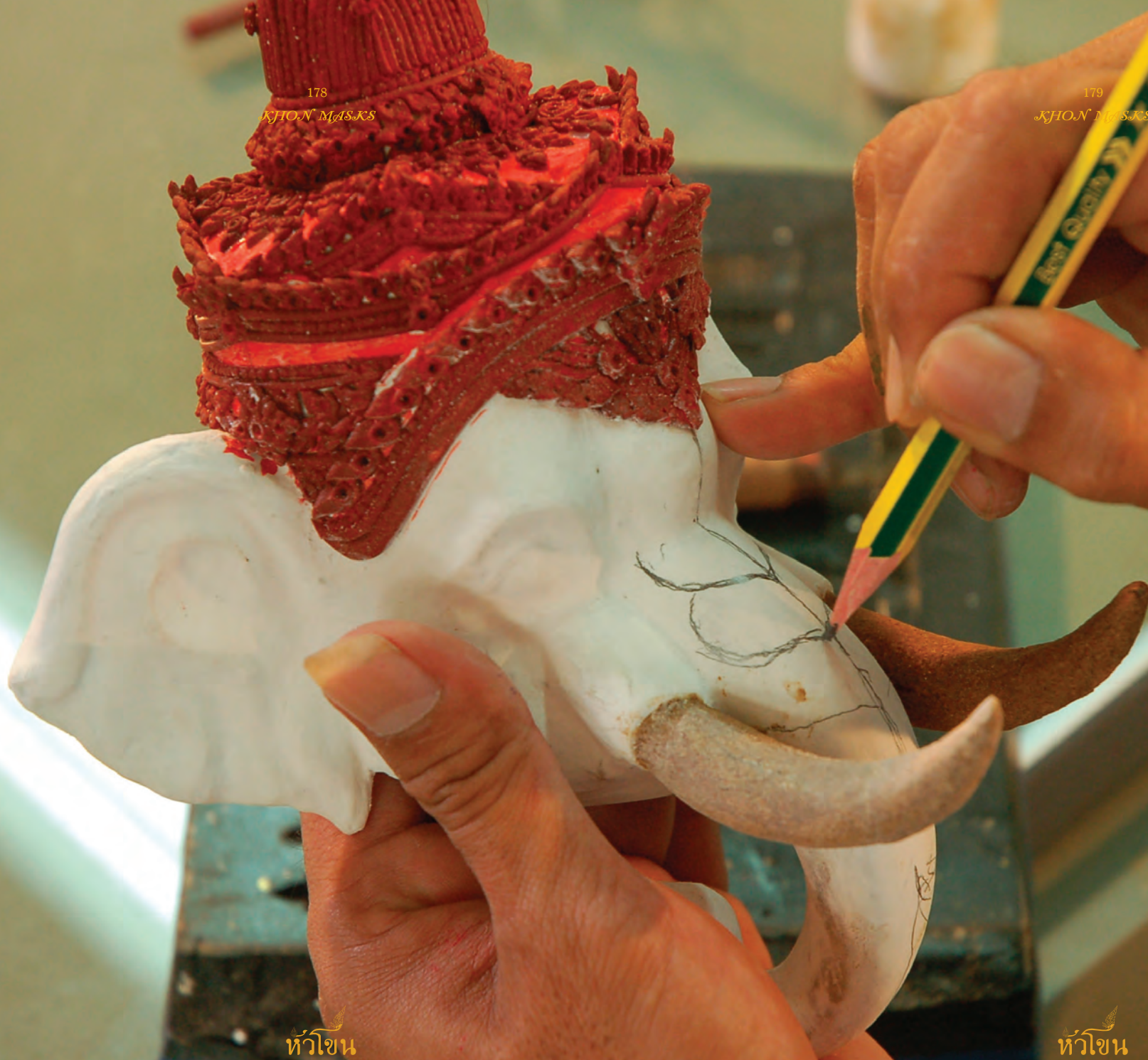

178

KHON MASKS

179

KHON MASKS

๕. การปิดทองคำเปลว นำทองคำเปลวมาปิดลงบน
ส่วนลวดลายกระหนะ โดยใช้สีน้ำมันสีเหลืองเป็นตัวเชื่อม

4. Attached with Gold-foil : Attached gold-foil
on the patterns by using yellow oil color as binder

ปิดทองคำเปลว Gold-foil Attachment

กวาดทองให้เรียบสนิทกับลวดลายกระแหณะ
Smoothen the Gold-foil and the Patterns

๕. การเขียนหน้า เขียนหน้าโขนด้วยสีพลาสติก สีน้ำ หรือสีน้ำมัน ตามลักษณะ สีเส้น ที่สืบทอดมาตั้งแต่สมัยโบราณ

5. Face Drawn: Drawing the face with plastic emulsion paint, water color, or oil color depended on traditional character or color

๖. การประดับตกแต่งลวดลายเพิ่มเติม เป็นการประดับตกแต่งลวดลายเพิ่มเติมเพื่อความงามที่สมบูรณ์ของหัวโขนในขั้นตอนสุดท้าย ด้วยวัสดุต่าง ๆ อาทิ พลอย ปีกแมลงทับ กระจก เกรียบ เป็นต้น

6. Finalized Decorating: The final decorated of the Khon mask is to put more patterns, and finalizes decorated with gems, wings of Buprestis Beetle, colored glass and so on.

ประดับด้วยปีกแมลงทับ

Decorated with wings of Buprestis Beetle

ประดับพลอย
Decorated with gems

เจ้าของ ศูนย์ส่งเสริมศิลปาชีพระหว่างประเทศ (องค์การมหาชน)
 The SUPPORT Arts and Crafts International Centre of
 Thailand (Public Organization)
 59 หมู่ 4 ต.ช้างใหญ่ อ.บางไทร จ.พระนครศรีอยุธยา 13290
 Tel.035-367054-9 Fax.035-367051
www.sacict.net
www.elibrary.sacict.net

เรียบเรียงโดย วิทยาลัยนาฏศิลป์ลพบุรี

